

УДК 323.1:(571+479)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2025/1-60/80-84>

Олександр АЛЕКСЕЙЧЕНКО, канд. політ. наук

ORCID: 0000-0002-2325-1289

e-mail: alexeychenko@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЧИ МОЖЛИВИЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ РЕВАНШ РОСІЇ НА ПІВДЕННОМУ КАВКАЗІ: КЕЙС ГРУЗІЇ

Вступ. *Трояндова революція* 2003 року в Грузії, запуск першого в обхід Росії газогону Баку–Тбілісі–Джейхан у 2006 р., *Оксамитова революція* 2018 року у Вірменії й, нарешті, виведення російських "миротворців" з Нагірного Карабаху в 2023 р., – ці факти переконливо засвідчували втрату Кремлем геополітичної першості на Південному Кавказі, уперше за останні півтора століття. Деякі експерти готові були вже викреслити Росію зі списку найвпливовіших зовнішніх акторів у південнокавказькому регіоні. Втім, політичні події жовтня – грудня 2024 року в Грузії показали, що списувати РФ ще рано. Бодай тому, що проросійський політичний проєкт під назвою "Грузинська мрія", отримавши в результаті парламентських виборів 2024 року одноосібну владу в Грузії, практично перекреслив реформаторський внутрішньополітичний курс третього президента Грузії М. Саакашвілі так само, як і поставив під сумнів прихильність чинної грузинської влади до проголошеного свого часу стратегічного курсу Грузії на євроатлантичну інтеграцію.

Методи. Основними методологічними підходами до вивчення впливу РФ на формування й реалізацію геополітичних пріоритетів державами Південного Кавказу стали історичний та геополітичний. Зокрема, останній з підходів дозволив простежити еволюцію зовнішньополітичних пріоритетів правлячого класу Грузії в умовах зміни світового порядку.

Результати. У статті досліджується вплив Російської Федерації на внутрішньополітичні процеси і вироблення зовнішньополітичної стратегії Грузії після розпаду СРСР у 1991 р. Доведено, що російська військова присутність, а також цілеспрямована політика Кремля щодо розпалювання етнополітичних конфліктів в Абхазії і Цхинвальському регіоні Грузії мали своїм наслідком російську збройну агресію проти Грузії в серпні 2008 року. Також автор зазначає деструктивну роль лідерів провідних країн ЄС – Німеччини і Франції, які своєю відмовою надати Грузії й Україні План дій щодо членства в НАТО у квітні 2008 року фактично сприяли збройній агресії РФ проти Грузії в серпні 2008 р. Такою ж неконструктивною була позиція ЄС і в питанні територіальної цілісності Грузії в постконфліктний період. Усе це мало наслідком не лише фактичне відторгнення зі складу Грузії 20 % її міжнародно визнаної державної території, але й посприяло втраті популярності, а згодом і влади команди грузинських реформаторів на чолі з М. Саакашвілі. Кремль отримав неабиякий зиск від цього, фактично привівши до влади в суверенній Грузії проросійський політичний проєкт "Грузинська мрія". Уперше отримавши більшість на парламентських виборах 2012 року, "Грузинська мрія" наразі вбудувала авторитарний режим, ознаками якого є репресії проти політичних опонентів, утиски свободи слова, вибіркове правосуддя. Як наслідок, у червні 2024 р. було оголошено про призупинення процесу приєднання Грузії до ЄС. Найбільшим бенефіціаром такого рішення стала Росія, яка показала, що вона все ще має достатньо важелів для утримання Грузії й інших країн Південного Кавказу в орбіті власного геополітичного впливу.

Висновки. Проведений аналіз причин та наслідків втручання РФ у питання внутрішньої та зовнішньої політики суверенної Грузії показав, що головною метою політики Кремля є бажання суттєво обмежувати євроінтеграційні прагнення офіційного Тбілісі. Задля досягнення цієї мети Москва використовує увесь наявний у її розпорядженні інструментарій імперського впливу, як-от: підкуп еліт країн колишнього СРСР, економічний тиск, інформаційно-психологічні операції, збройна агресія. Цьому, як ми вважаємо, тимчасовому успіху політики РФ у Грузії неабияк сприяє західна політика "умиротворення" Росії, жертвою якої неминуче стають менші за розміром території і потенціалом країни пострадянського простору на кшталт Грузії.

Ключові слова: політика, геополітичні трансформації, пострадянський простір, Російська Федерація, Грузія, етнополітичні конфлікти, євроатлантична інтеграція.

Вступ

"Трояндова революція" 2003 року в Грузії, запуск першого в обхід Росії газогону Баку–Тбілісі–Джейхан у 2006 р., Оксамитова революція 2018 року у Вірменії й, нарешті, виведення російських "миротворців" з Нагірного Карабаху в 2023 р., – ці факти переконливо засвідчували втрату Кремлем геополітичної першості на Південному Кавказі, уперше за останні півтора століття. Деякі експерти готові були вже викреслити Росію зі списку найвпливовіших зовнішніх акторів у південнокавказькому регіоні. Втім, політичні події жовтня – грудня 2024 року в Грузії показали, що списувати РФ ще рано. Бодай тому, що проросійський політичний проєкт під назвою "Грузинська мрія", отримавши в результаті останніх парламентських виборів одноосібну владу в Грузії, практично перекреслив євроатлантичні перспективи Грузії, попри створений свого часу командою третього президента Грузії М. Саакашвілі міф про незворотність реформаторського курсу на європеїзацію країни. Чому російська авторитарна модель знову triumфує на тлі практично повної байдужості Заходу до пострадянського регіону?

Метою нашої статті є відповідь не лише на вищезазначене, але й на питання, чому в регіоні Південного Кавказу імперська політика РФ наразі має найбільші успіхи,

і чому саме Грузія стала своєрідним полігоном, на якому апробовано сценарій, фіналом якого має стати навернення колишньої російської колонії до стану країни з обмеженим суверенітетом. І чому своєрідним покаранням за вибір демократичної моделі розвитку і євроатлантичного вектора зовнішньої політики, як це відбувається у випадку Грузії, стає фактичне нав'язування Кремлем авторитарного режиму на чолі з агентами російського впливу.

Методи

Необхідною та важливою передумовою повного й об'єктивного висвітлення причин і наслідків геополітичного протистояння зовнішніх чинників впливу в регіоні Південного Кавказу є використання сучасного методологічного інструментарію дослідження. Основними методологічними підходами до вивчення геополітичного протистояння в регіоні стали історичний та геополітичний. Зокрема, останній з підходів дозволив простежити еволюцію зовнішньополітичних пріоритетів правлячого класу Грузії в умовах геополітичної турбулентності.

Огляд літератури. Тема російсько-грузинської війни 2008 року досить докладно висвітлена українськими науковцями (Дорошко, 2008; Киридон, & Троян, 2009; Шелест, 2009). У публікації М. Дорошка зроблено наголос на витоках етнополітичних конфліктів у Грузії,

показано зв'язок минулого з сучасною політикою РФ у південнокавказькому регіоні, зацентровано увагу на імперській політиці Кремля, метою якої є збереження російського геополітичного впливу на просторі колишнього СРСР (Дорошко, 2008). У науковій розвідці А. Киридон і С. Трояна виявлено й проаналізовано глобальні та регіональні чинники, що супроводжували російсько-грузинський збройний конфлікт серпня 2008 року, досліджено його вплив на Україну, визначено уроки для української держави та суспільства (Киридон, & Троян, 2009). У статті Г. Шелест зосереджено увагу на з'ясуванні впливу Росії у зоні "заморожених конфліктів" на території Грузії, визначено чотири основні чинники, які змушують владу РФ активізувати свої зусилля з врегулювання конфліктів задля недопущення впливу Заходу на країни пострадянського простору: розширення НАТО на схід; розвиток альтернативних шляхів енергопостачання; "кольорові" революції у Грузії та Україні; проголошення незалежності Косова (Шелест, 2009).

Аналізу політики провокування і підтримання Російською Федерацією "заморожених" конфліктів у Грузії, Азербайджані та Молдові як інструменту утримання пострадянських держав у сфері російського впливу присвячено праці вітчизняних (Перепелиця, 2003; Алексейченко, 2013) і зарубіжних дослідників (Herzig, 1999; Lynch, 2000). Зокрема, у науковій монографії Г. Перепелиці "Конфлікти в посткомуністичній Європі" (2003), яка охоплює широке коло теоретичних питань, пов'язаних з дослідженням джерел та витоків напруженості, представлено ґрунтовний аналіз причин та особливостей конфліктів у країнах колишнього СРСР, зокрема в Абхазії й Південній Осетії на території Грузії. Також виокремлено місце конфліктів у контексті проблем загальноєвропейської безпеки й окреслені нові загрози регіональної стабільності. У статті О. Алексейченка досліджуються геополітичні інтереси Росії в зоні "заморожених" конфліктів на пострадянському терені, ключовим з яких автор визначає прагнення Москви за будь-яку ціну утримати колишні радянські республіки в зоні силового впливу Кремля (Алексейченко, 2013).

Попри важливість названих праць для дослідження імперської політики Москви щодо пострадянських країн, тема можливого геополітичного реваншу режиму російського президента В. Путіна на Південному Кавказі актуалізує проблематику агресивної зовнішньої політики Росії як засобу повернення статусу впливового міжнародного актора.

Результати

Чому саме Грузія стала першою з пострадянських країн, на якій апробовано неоімперську політику Росії, метою якої стало повернення статусу наддержави, що його Кремль втратив після розпаду СРСР у 1991 р.? Відповідь треба шукати у певній диференціації пострадянського простору після "революції троянд" у Грузії, "помаранчевої революції" в Україні та особливостях формування постреволюційних режимів. Відносини пострадянських країн з РФ засвідчили, що Росія ніколи не погодиться на те, щоб на колишньому імперському просторі формувалися держави з відмінними від російської політичними моделями і геополітичними орієнтаціями. Увесь сенс так званого цивілізованого розпаду Радянського Союзу в інтерпретації Кремля полягав у тому, що колишні союзні республіки одержують умовну державність, умовний суверенітет і не обиратимуть інші системи безпеки й геополітичні орієнтації, аніж російські. На це погодилася тоді й російська еліта, й пострадянські

еліти колишніх союзних республік, які потім утворили нові незалежні держави.

Трояндова революція 2003 р. у Грузії і Помаранчева революція 2004 р. в Україні спричинили розірвання цього консенсусу, досягнутого лідерами колишніх радянських республік у грудні 1991 р. І в Грузії, і в Україні почали формуватися державні системи, зорієнтовані на європейські принципи, а керівництво цих країн стало декларувати геополітичні орієнтації, пов'язані з системами колективної безпеки, створені країнами Заходу. Із цим не могла змиритися неоімперська Росія. Оце й є фундаментальне підґрунтя російських війн проти Грузії і України. Зокрема, Грузія хоче перейти від стану асиметричної федерації, якою вона стала на початку 20-х рр. XX ст., до консолідованої інтегрованої нації, територіально цілісної держави. Цього, однак, не бажає Росія, яка розуміє, що формування консолідованих націй і держав на постімперському просторі розмиває його, формує нові регіональні конфігурації, а головне, що РФ ризикує втратити вплив на пострадянському просторі, який вона традиційно вважає зоною свого впливу.

Таким чином, курсу Грузії на інтеграцію до євроатлантичних структур заважає "імперська територіальна спадщина", створюючи різного роду проблеми. Виникає проблема кордонів, оскільки, коли 1991 р. було підписано Біловезькі угоди, кордони між новими незалежними державами розглядались як умовні. А сьогодні, коли йдеться про нову систему колективної безпеки, проблема територіальності та кордонів набуває серйозного геополітичного значення. Очевидно, що Росія так просто не здасть ці кордони, тому вона визнала 26 серпня 2008 р. незалежність Абхазії та Південній Осетії, щоб відірвати ці території від Грузії.

Основною небезпеки, яка вже сьогодні походить з Росії, є допомога російськомовним або російськоорієнтованим громадам не лише на території Грузії, а й підтримка російських національних рухів на інших територіях, які межують з Росією. До речі, у цьому конфлікті була використана ідеологія і технологія так званого нового російського іредентизму, в основі якого лежить ідея реінтеграції пострадянського простору. Адже Росія, коли вводила свої війська на територію незалежної Грузії у серпні 2008 року, моральною і правовою легітимністю цього проголосила допомогу своїм співвітчизникам, які потерпають від конфлікту між Грузією і Південною Осетією.

П'ятиденна російсько-грузинська війна в Південній Осетії у серпні 2008 року показала, що офіційний Кремль, скориставшись визнанням незалежності Косова державами Заходу, розпочав матеріалізацію доктрини В. Путіна, в основі якої повернення Росії статусу одного зі світових лідерів. Саме Косово стало тим прецедентом, який використовує сьогодні російське керівництво для того, щоб на євразійському просторі утвердити нову модель скасування ряду міжнародних домовленостей.

Визнання незалежності Абхазії й Північної Осетії Росією фактично руйнує Гельсінкські домовленості, в основі яких – визнання непорушності кордонів в Європі. Свідченням цього є відома позиція ОБСЄ, – інституції створеної під час Гельсінкського процесу, згідно з якою винними в російсько-грузинському протистоянні в Південній Осетії визнано обидві сторони. Це означає, що колективний Захід уже вкотре показав повне нерозуміння нових міжнародно-політичних реалій, що склалися на просторі колишнього СРСР, і майже цілковиту байдужість щодо врахування інтересів пострадянських держав, навіть тих із них, на кшталт Грузії й України, які проголосили метою зовнішньої політики євроатлантичну інтеграцію.

Байдужістю Заходу до Грузії і пострадянського простору, помножену на політику перезавантаження відносин США і Росії, проголошену адміністрацією американського президента Б. Обами, неминуче скористалася реваншистська РФ на чолі з В. Путіним. Найпомітнішим результатом політики російського втручання в політичний процес у проєвропейській Грузії доби президента М. Саакашвілі (2004–2013 рр.) стала перемога проросійського політичного проєкту під назвою "Грузинська мрія" на парламентських виборах 2012 року.

Безперечно, і сам президент М. Саакашвілі, і його команда зробили чимало помилок, але той факт, що порівняно з 1990-ми роками Грузія після Революції троянд 2003 року зробила великий крок вперед – незаперечний. Проте, коли у жовтні 2012 року М. Саакашвілі визнав поразку й оголосив про перехід своєї партії "Єдиний національний рух" в опозицію, постало питання: чому програли грузинські реформатори на чолі з президентом Саакашвілі? Найбільше правлячій партії нашкодив скандал із тортурами в тюрмах. І хоча команда Саакашвілі одразу відреагувала – відповідні міністри пішли у відставку, винних було покарано, – на виборах це коштувало їм щонайменше кількох дуже важливих відсотків голосів (Шовкун, 2012). У результаті, – грузинський виборець віддав перевагу коаліції партій "Грузинська мрія".

Поява політичного проєкту під назвою "Грузинська мрія" датована 2011 роком. Саме тоді громадянин Франції бізнесмен Бідзіна Іванішвілі подав заяву на отримання грузинського громадянства. Іванішвілі раніше вже мав громадянство Грузії, але тодішній президент Грузії М. Саакашвілі скасував його своїм указом восени 2011 р. на підставі того, що бізнесмен отримав ще й громадянство Франції і таким чином втратив право на грузинське. Той указ з'явився саме після того, як підприємець і мільярдер Іванішвілі вступив у політику і створив свою коаліцію, метою якої мало бути скинути владу президента Грузії Саакашвілі (Президент Грузії поновлює..., 2012). Втім, після перемоги на парламентських виборах 1 жовтня 2012 р. коаліції "Грузинська мрія" М. Саакашвілі видав указ про присвоєння грузинського громадянства Б. Іванішвілі¹.

Перемога опозиційної "Грузинської мрії" стала можливою не лише через ряд помилок команди М. Саакашвілі, але й завдяки підтримці опозиційних на той час грузинських політичних сил з боку країни-агресора РФ, держави, що в 2008 р. напала на Грузію і, якби не жорстка позиція в грузинському питанні, що її продемонстрував влітку 2008 р. президент США Дж. Буш, Кремль вже тоді готовий був окупувати всю територію незалежної Грузії.

Як відомо, почалось все з того, що в 2008 р. Грузія і Україна були реальними кандидатами на вступ до НАТО. Але позиція Німеччини і Франції, які категорично виступали проти їхнього вступу, на довгі роки забрала шанс у грузинів та українців приєднатися до цього оборонного альянсу. Можна з впевненістю сказати, що на Бухарестському саміті НАТО в квітні 2008 р., коли канцлер Німеччини Ангела Меркель і президент Франції Ніколя Саркозі свідомо заблокували надання ПДЧ (Плану дій щодо членства в НАТО) Україні і Грузії, у Кремлі це було сприйнято як дозвіл на вторгнення: у 2008 р. до Грузії, а в 2014 р. – до України (Каспрук, 2025). Між іншим, майбутню збройну агресію РФ проти України

передбачив відомий американський політик і аналітик Збігнєв Бжезінський, який після російсько-грузинської війни зауважив: "Грузинська криза є критичним тестом для Росії. Якщо Путін і далі застосовуватиме зброю, підпорядковуватиме собі Грузію, скидатиме вільно обраного президента – до чого недвозначно закликав путінський міністр закордонних справ, – то у такому випадку лише питанням часу буде удар Москви по Україні та інших незалежних, але вразливих пострадянських державах" (Бжезінський, & Скоукрофт, 2012).

Між іншим, на Заході хоч і передбачали російське вторгнення до Грузії, втім, у доповіді комісії ЄС, створеної для з'ясування причин російсько-грузинської війни 2008 р., не РФ, а Грузію було звинувачено у початку воєнних дій, що призвели до російського вторгнення. Тобто у звіті не йдеться про те, що приводом до російського вторгнення стало рішення грузинського уряду рухатися в напрямі членства в НАТО, яке викликало роздратування Москви, а лише про те, що влада Грузії своїм рішенням про оголошення мобілізації резервістів спровокувала Росію до вторгнення (Доклад комісії ЄС..., 2009). Результатом політики потурання ЄС діям Росії в Грузії стало, як відомо, фактичне проголошення незалежності Абхазією та Південною Осетією, які, щоправда, досі не визнані абсолютною більшістю членів міжнародного співтовариства (Neset et al., 2023).

Відтоді, попри розірвання дипломатичних відносин з Москвою, Грузія займала позицію "стратегічного мовчання", аби не дратувати північного сусіда, розраховуючи на те, що співпраця з Росією дасть кращі результати, ніж конкуренція з нею. У цьому контексті варто згадати події березня 2022 р., коли Грузія, майже одразу після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну, подала заяву на членство в ЄС разом з Молдовою та Україною, але не приєдналась до антиросійських санкцій, надаючи Україні стабільні гуманітарні вантажі. У першій половині 2022 р. Грузія була одним із провідних постачальників гуманітарної допомоги Україні. З огляду на невизначеність, пов'язану з результатом війни, Тбілісі, схоже, прагнув знайти баланс між двома сторонами (South Caucasus countries..., n. d.; South Caucasus pipeline, n. d.). У цьому ж контексті слід розглядати й рішення Єврокомісії від 8 листопада 2023 р., коли Грузії все ж було надано статус "кандидата на вступ до ЄС". Вважається, що це був аванс Брюсселя проєвропейській позиції тепер вже экс-президентки Грузії Саломе Зурабішвілі (Candidate status to..., 2023).

Наступні події, коли на жовтневих парламентських виборах 2024 р. "Грузинська мрія" здобула більшість місць у парламенті, а депутати від опозиційних партій відмовились від отримання мандатів через підозру у фальсифікації результатів виборів і розпочали акції протесту по всій країні, остаточно розвінчали міф про незворотність євроатлантичного курсу Грузії. Наразі можна констатувати, що Грузинська революція зазнала поразки, а її зовнішня політика зробила крутий розворот у бік країни-агресора Росії. Підтвердженням цього стало рішення лідерів країн-членів ЄС на зустрічі в Брюсселі 27 червня 2024 р. про призупинення процесу вступу Грузії до ЄС (Тарасовський, 2024). Найбільшим бенефіціаром такого рішення стала Росія, яка показала, що вона все ще має достатньо важелів для утримання Грузії й

¹ Довідково: Бідзіна Іванішвілі, 1956 р.н., у 1990-х провадив бізнес у Росії, а на початку 2000-х повернувся до Грузії. Довго дистанціювався від політики і взагалі уникав публічності. Однак восени 2011 р., за рік до виборів у парламент, бізнесмен несподівано виступив проти Саакашвілі і висловив солідарність з опозицією. Згодом мільярдер об'єднав навколо себе декілька опозиційних партій, з них було створено коаліцію "Грузинська мрія". Статки Іванішвілі навесні 2012 р. Forbes оцінював у 6,4 млрд дол. Іванішвілі став прем'єром Грузії (https://lb.ua/world/2012/10/25/175939_ivnishvili_stal_premierom_gruzii.html)

інших країн Південного Кавказу в орбіті власного геополітичного впливу.

Як так сталося, що проєвропейськи орієнтована більшість грузинських виборців вже вчетверте поспіль, починаючи з 2012 р., голосує за відверто проросійський політичний проєкт? Як пише український політолог Віктор Каспрук: "Грузія не змогла вибороти своє право на свободу, на право визначати своє майбутнє і зовнішню політику без стороннього втручання. І з цього усі ми в Україні маємо зробити серйозні висновки" (Каспрук, 2025). Так само висновки має зробити й Захід, який так само, як і в 2008 р., пасивно спостерігав за поверненням Грузії в орбіту російського впливу. Спостерігав за тим, "що можуть зробити російські спецслужби і гроші" (Каспрук, 2025). Як наслідок, Грузія, що в результаті 5-денної "олімпійської" війни 2008 р. втратила контроль над 20 % державної території, знову повертається в російську імперію. Знову, як і понад 100 років тому, коли руками "п'ятої колони" комуністичного Кремля було ліквідовано незалежну Грузинську демократичну республіку, путінська Росія використала нових грузинських колаборантів, уособлення яких можна вважати прокремлівського олігарха Бідзіну Іванішвілі.

Дискусія і висновки

Аналіз причин і наслідків втручання РФ у питання внутрішньої та зовнішньої політики суверенної Грузії показав, що головною метою політики Кремля є бажання суттєво обмежувати євроінтеграційні прагнення офіційного Тбілісі. Задля досягнення цієї мети Москва використовує увесь наявний у її розпорядженні інструментарій імперського впливу, як-от: підкуп еліт країн колишнього СРСР, економічний тиск, інформаційно-психологічні операції, збройна агресія. Цьому, як ми вважаємо, тимчасовому успіху політики РФ у Грузії, неабияк сприяє західна політика "умиротворення" Росії, жертвою якої неминуче стають менші за розміром території і потенціали країни пострадянського простору на кшталт Грузії.

Список використаних джерел

- Алексейченко О.В. (2013). Геополітичні інтереси Російської Федерації у зоні "заморожених" конфліктів на пострадянському просторі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 117, Ч. 2, 8–16. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин.
- Бжезинський, З., & Скоукрофт, Б. (2012). Америка и мир: Беседы о будущем американской внешней политики. https://www.e-reading-lib.com/bookreader.php/1022416/Ignatius-%20Amerika_i_mir_Besedy_o_%20buduschem%20amerikanskoy_vneshney_politiki.htm
- Доклад комиссии ЕС: войну начала Грузия. (2009, 30 сентября). BBC. https://www.bbc.com/russian/international/2009/09/090930_eu_georgia_report
- Дорошко, М.С. (2008). Російсько-грузинське протистояння в Південній Осетії: історичні передумови й сучасні реалії. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 81, Ч. 2, 20–23. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин.
- Каспрук, Віктор. (2025, 2 січня). *США і Європа "злили" Грузію Росії. Уроки для України*. Gazeta.ua. https://gazeta.ua/blog/62772/ssa-i-evropa-zlili-gruziyu-rosiyi-uroki-dlya-ukrayini?fbclid=IwZXh0bGhZWC0MTEAAR3TOpHvOCipYdsxe71T0gPFV2t4DQZ-nTe22OdE3Z8onocsOm5_M4h6Fc_aem_NCy9Y57NhJzBk3ks2h28zQ
- Киридон, А.М., & Троян, С.С. (2009). *Російсько-грузинський конфлікт серпня 2008 року: історико-політологічний аналіз*. КИМУ; ПІС КСУ.
- Перепелиця, Г.М. (2003). *Конфлікти в посткомуністичній Європі*. НІСД.
- Президент Грузії поновлює громадянство Іванішвілі. (2012, 16 жовтня). Радіо Свобода. <https://www.radiosvoboda.org/a/24741479.html>
- Тарасовський, Ю. (2024, 9 липня). *ЄС призупинив інтеграцію Грузії й заморозив €30 млн допомоги на оборону*. Журнал Forbes Ukraine.

- <https://forbes.ua/news/es-prizupiniv-integratsiyu-gruzii-y-zamoroziv-30-mln-dopomogi-na-oboronu-09072024-22270>
- Шелест, Г.В. (2009). Російсько-грузинський конфлікт і його наслідки для енергетики та безпеки в Чорноморсько-Каспійському регіоні, Central Asia and the Caucasus. *Journal of Social and Political Studies*, 4-5, 58-59.
- Candidate status to Georgia – 2023 Enlargement package – 08/11/2023*. (2023, November 8). EEAS. https://www.eeas.europa.eu/eeas/candidate-status-georgia-2023-enlargement-package-08112023_en
- Herzig, E. (1999). *The new Caucasus: Armenia, Azerbaijan a. Georgia*. Pinter.
- Lynch, D. (2000). *Russian peacekeeping strategies in the CIS: The cases of Moldova, Georgia a. Tajikistan*. Russia a. Eurasia Programme.
- Neset, S., Aydin, M., Ergun, A., Giragosian, R., Kakachia, K., & Strand, A. (2023). *Changing Geopolitics of the South Caucasus after the Second Karabakh War. Prospect for Regional Cooperation and/or Rivalry*. CMI – Chr. Michelsen Institute. <https://www.cmi.no/publications/8911-changing-geopolitics-of-the-south-caucasus-after-the-second-karabakh-war/>
- South Caucasus countries and the impact of Russian aggression on Ukraine*. (n. d.). cir-ps.com. <https://www.cir-ps.com/en/post/south-caucasus-countries-and-the-impact-of-russian-aggression-on-ukraine>
- South Caucasus pipeline*. (n. d.). BP. <https://www.bp.com/en/az/azerbaijan/home/who-we-are/operations/projects/pipelines/scp.html>

References

- Alekseychenko, O.V. (2013). Geopolitical interests of the Russian Federation in the zone of "frozen" conflicts in the post-Soviet space, *Current problems of international relations*, 117, P. 2, 8–16. Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of International Relations [in Ukrainian].
- Brzezinski, Zbigniew, & Scowcroft, Brent. (2012). *America and Peace: Conversations on the Future of American Foreign Policy* [in Russian]. https://www.e-reading-lib.com/bookreader.php/1022416/Ignatius-%20Amerika_i_mir_Besedy_o_%20buduschem%20amerikanskoy_vneshney_politiki.htm
- Candidate status to Georgia – 2023 Enlargement package – 08/11/2023*. (2023, November 8). EEAS. https://www.eeas.europa.eu/eeas/candidate-status-georgia-2023-enlargement-package-08112023_en
- Doroshko, M.S. (2008). Russian-Georgian confrontation in South Ossetia: historical prerequisites and modern realities. *Current problems of international relations*, 81, P. 2, 20–23. Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of International Relations [in Ukrainian].
- Georgian President renews Ivanishvili's citizenship*. (2012, October 16). Radio Svoboda [in Ukrainian]. <https://www.radiosvoboda.org/a/24741479.html>
- Herzig, E. (1999). *The new Caucasus: Armenia, Azerbaijan a. Georgia*. Pinter.
- Kaspruk, Viktor. (2025, January 2). *The USA and Europe "merged" Georgia with Russia. Lessons for Ukraine*. Gazeta.ua [in Ukrainian]. https://gazeta.ua/blog/62772/ssa-i-evropa-zlili-gruziyu-rosiyi-uroki-dlya-ukrayini?fbclid=IwZXh0bGhZWC0MTEAAR3TOpHvOCipYdsxe71T0gPFV2t4DQZ-nTe22OdE3Z8onocsOm5_M4h6Fc_aem_NCy9Y57NhJzBk3ks2h28zQ
- Kyrydon, A.M., Trojan S.S. (2009). *The Russian-Georgian conflict of August 2008: historical and political analysis*. KyMU; RIS KSU [in Ukrainian].
- Lynch, D. (2000). *Russian peacekeeping strategies in the CIS: The cases of Moldova, Georgia a. Tajikistan*. Russia a. Eurasia Programme.
- Neset, S., Aydin, M., Ergun, A., Giragosian, R., Kakachia, K., & Strand, A. (2023). *Changing Geopolitics of the South Caucasus after the Second Karabakh War. Prospect for Regional Cooperation and/or Rivalry*. CMI – Chr. Michelsen Institute. <https://www.cmi.no/publications/8911-changing-geopolitics-of-the-south-caucasus-after-the-second-karabakh-war/>
- Perepelitsa, H.M. (2003). *Conflicts in post-communist Europe*. NISD [in Ukrainian].
- Report of the EU: Commission: Georgia started the war*. (2009, September 30). BBC [in Russian]. https://www.bbc.com/russian/international/2009/09/090930_eu_georgia_report
- Shelest, G.V. (2009). Russian-Georgian conflict and its consequences for energy and security in the Black Sea-Caspian region, Central Asia and the Caucasus. *Journal of Social and Political Studies*, 4-5, 58-59 [in Ukrainian].
- South Caucasus countries and the impact of Russian aggression on Ukraine*. (n. d.). cir-ps.com. <https://www.cir-ps.com/en/post/south-caucasus-countries-and-the-impact-of-russian-aggression-on-ukraine>
- South Caucasus pipeline*. (n. d.). BP. <https://www.bp.com/en/az/azerbaijan/home/who-we-are/operations/projects/pipelines/scp.html>
- Tarasovsky, Yu. (2024, July 9). *EU suspends Georgia's integration and freezes €30 million in defense aid*. Forbes Ukraine [in Ukrainian]. <https://forbes.ua/news/es-prizupiniv-integratsiyu-gruzii-y-zamoroziv-30-mln-dopomogi-na-oboronu-09072024-22270>

Отримано редакцією журналу / Received: 20.01.25
 Прорецензовано / Revised: 28.01.25
 Схвалено до друку / Accepted: 26.02.25

Oleksander ALIEKSIEJCHENKO, PhD (Polit.)
ORCID ID: 0000-0002-2325-1289
e-mail: alexeychenko@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

IS RUSSIA'S GEOPOLITICAL REVENGE POSSIBLE IN THE SOUTH CAUCASUS: THE CASE OF GEORGIA

B a c k g r o u n d . *The "Rose Revolution" of 2003 in Georgia, the launch of the first Baku-Tbilisi-Ceyhan gas pipeline bypassing Russia in 2006, the Velvet Revolution of 2018 in Armenia, and finally the withdrawal of Russian "peacekeepers" from Nagorno-Karabakh in 2023 – these facts convincingly demonstrated the Kremlin's loss of geopolitical primacy in the South Caucasus. For the first time in the last century and a half. Some experts were ready to cross Russia off the list of the most influential external actors in the South Caucasus region. However, the political events of October-December 2024 in Georgia showed that it was too early to write off the Russian Federation. Perhaps because the pro-Russian political project called "Georgian Dream", having received sole power in Georgia as a result of the 2024 parliamentary elections, practically crossed out the reformist domestic policy of the third President of Georgia, M. Saakashvili, as well as questioned the commitment of the current Georgian authorities to the once proclaimed strategic course of Georgia towards Euro-Atlantic integration.*

M e t h o d s . *The main methodological approaches to studying the influence of the Russian Federation on the formation and implementation of geopolitical priorities by the states of the South Caucasus were historical and geopolitical. In particular, the latter approach allowed us to trace the evolution of the foreign policy priorities of the ruling class of Georgia in the context of a changing world order.*

R e s u l t s . *The article examines the influence of the Russian Federation on domestic political processes and the development of Georgia's foreign policy strategy after the collapse of the USSR in 1991. It is proven that the Russian military presence, as well as the Kremlin's targeted policy of inciting ethno-political conflicts in Abkhazia and the Tskhinvali region of Georgia, resulted in the Russian armed aggression against Georgia in August 2008. The author also notes the destructive role of the leaders of the leading EU countries, Germany and France, who, by refusing to provide Georgia and Ukraine with an Action Plan for NATO Membership in April 2008, actually contributed to the armed aggression of the Russian Federation against Georgia in August 2008. The EU's position on the issue of Georgia's territorial integrity in the post-conflict period was equally unconstructive. All this resulted not only in the de facto rejection of 20 percent of its internationally recognized state territory from Georgia, but also contributed to the loss of popularity, and later the power of the team of Georgian reformers led by M. Saakashvili. The Kremlin has benefited greatly from this, effectively bringing the pro-Russian political project "Georgian Dream" to power in sovereign Georgia. Having won a majority for the first time in the 2012 parliamentary elections, "Georgian Dream" has now built an authoritarian regime, the signs of which are repression of political opponents, oppression of freedom of speech, and selective justice. As a result, in June 2024, it was announced that Georgia's accession process to the EU was suspended. The biggest beneficiary of this decision was Russia, which showed that it still has enough leverage to keep Georgia and other countries of the South Caucasus in the orbit of its own geopolitical influence.*

C o n c l u s i o n s . *The author's analysis of the causes and consequences of the Russian Federation's intervention in the domestic and foreign policy of sovereign Georgia showed that the main goal of the Kremlin's policy is the desire to significantly limit the European integration aspirations of official Tbilisi. To achieve this goal, Moscow uses all the tools of imperial influence at its disposal, such as: bribery of the elites of the countries of the former USSR, economic pressure, information and psychological operations, armed aggression. This, in our opinion, temporary success of the Russian policy in Georgia is greatly facilitated by the Western policy of "pacification" of Russia, the victims of which are inevitably smaller in size and potential countries of the post-Soviet space, such as Georgia.*

K e y w o r d s : *politics, geopolitical transformations, post-Soviet space, Russian Federation, Georgia, ethno-political conflicts, Euro-Atlantic integration.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.